

Vlaams
Parlement

vergadering **C136**
zittingsjaar 2018-2019

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Onderwijs

van 28 maart 2019

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Jo De Ro aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het rapport 'Geweld, gemeten en geteld' – 851 (2018-2019)	3
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de bijkomende forfaitaire studiekosten van een softwarebibliotheek in het hoger onderwijs – 853 (2018-2019)	9
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de contractstages in de bachelor Verpleegkunde – 854 (2018-2019)	13
VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het organiseren van taalbad in het lager onderwijs – 888 (2018-2019)	16
VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de STEM-opleidingen (Science, Technology, Engineering and Mathematics) – 940 (2018-2019)	22

VRAAG OM UITLEG van Jo De Ro aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het rapport 'Geweld, gemeten en geteld' – 851 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Koen Daniëls

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): In opdracht van Vlaams minister Jo Vandeuren stelde University College (UC) Leuven Limburg het onderzoeksrapport 'Geweld, gemeld en geteld scholenonderzoek 2018. Aanbevelingen in de aanpak van geweld tegen kinderen en jongeren' op. Dit rapport is het resultaat van een vervolg op een gelijknamig onderzoek uit 2011. Aan de recente studie werkten 41 scholen mee en 1700 leerlingen werden bevraagd. De klemtonen lagen op geweld en cyberpesten, een thema waarover collega Segers op 20 februari nog een vraag om uitleg stelde aan minister Vandeuren. Een hoofdstuk in het rapport handelt ook over geweld en agressie op school. In totaal beantwoordden 480 leerlingen vragen over dit specifieke thema.

Uit de resultaten blijkt dat zeven leerlingen op tien het afgelopen jaar met minstens één vorm van emotioneel geweld in aanraking zijn geweest. Dit is vaker het geval bij meisjes dan bij jongens en de percentages liggen hoger bij leerlingen in de laatste twee jaren van de basisschool dan bij leerlingen in het secundair onderwijs. Eveneens geeft bijna zeven leerlingen op tien aan het slachtoffer te zijn geweest van één of meerdere vernederingen, gaande van beledigingen, valselijke beschuldigingen en bedreigingen tot uitspraken zoals 'je was beter dood of beter nooit geboren'. Hier zijn dan vooral jongens het slachtoffer van. Vier leerlingen op tien werd gediscrimineerd, waarbij vooral lichamelijke kenmerken zoals overgewicht, een handicap of het dragen van een bril aanleiding gaven. Meer dan de helft van de respondenten kwam in aanraking met fysiek geweld, bijvoorbeeld stampen, knijpen, slaan of aan het haar trekken. Hoe jonger de leerlingen, hoe vaker zij hiermee worden geconfronteerd.

Terwijl er op het vlak van pesten en geweld soms significante verschillen op te merken zijn wat betreft leeftijd, geslacht of achtergrond, geldt dit niet voor seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ongeveer 16 procent van de respondenten had hiermee het afgelopen jaar te maken. Bijna 12 procent spreekt zelfs van seksueel misbruik.

Een laatste vaststelling uit dit hoofdstuk over onderwijs en scholen betreft het zoeken van hulp. In drie op de vier gevallen wordt eerst de moeder aangesproken, dan vrienden, dan de vader en dan de leerkracht. De zorgleerkracht of de leerlingenbegeleider wordt in 14,5 procent van de gevallen als eerste aangesproken.

Hoe beoordeelt u de resultaten van dit onderzoek? Acht u deze representatief?

In welke mate kunnen scholen hiertegen optreden?

Zijn er bijkomende initiatieven noodzakelijk vanuit bijvoorbeeld de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's), Awel enzovoort richting preventie?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega De Ro, dit is een belangrijke vraag.

Met het onderzoek 'Geweld, gemeld en geteld...' willen we inzicht krijgen in de mate waarin Vlaamse kinderen en jongeren tussen 10 en 18 jaar geconfronteerd

worden met geweld: binnen de school, thuis en in de vrije tijd. Om ook de evolutie van deze cijfers over de tijd heen in kaart te brengen werd er geopteerd voor een vijfjaarlijks kwantitatief onderzoek. De huidige resultaten zijn hiervan de eerste in de rij.

De focus ligt op kinderen en jongeren tussen 10 en 18 jaar oud. De onderzoekers hebben op verschillende manieren ervoor gezorgd dat de kwaliteit van de data zo goed mogelijk verzekerd werd. Ze hebben op heel regelmatige basis feedback gevraagd aan de stuurgroep.

Net zoals in 2011 vertrokken de onderzoekers vanuit de ICAST-vragenlijsten (International Child Abuse Screening Tool). Die lijsten worden aanbevolen door de Wereldgezondheidsorganisatie. Er zijn ook een aantal bijstellingen geweest om de vragenlijsten aan te passen aan de Vlaamse context. Die aanpassingen werden telkens ter feedback voorgelegd aan kinderen en jongeren via een pre-test, en aan de stuurgroep en experts uit het werkveld. Er werd daarnaast gezorgd voor een zo representatief mogelijke steekproef van de bevroagden.

Wegens het gevoelige thema en omdat de vragenlijst mogelijk veel vragen of reacties kan oproepen, werd er ook geïnvesteerd in een voor- en nazorgmodule voor de leerlingen en ouders. Scholen werden voor de afname grondig voorbereid door de onderzoekers.

De resultaten van het onderzoek zijn duidelijk. Het aantal jongeren dat meldt in aanraking te komen met een vorm van geweld is hoog, en dat in alle bevroagde settings.

We mogen dat niet minimaliseren, maar we moeten wel correct interpreteren. In dit onderzoek is ervoor gekozen om pesten, cyberpesten en andere vormen van geweld te bevroagen door te peilen naar de ervaring met een reeks van gedragingen, bijvoorbeeld belachelijk maken, uitsluiten, slaan. De samenvattende cijfers in het rapport, en dus ook de cijfers die in alle communicatie worden opgenomen, omvatten dus elke leerling die een van de situaties al een keer heeft meegemaakt tijdens de bevroagde periode, zijnde zes maanden voor cyberpesten en twaalf maanden voor andere vormen van geweld. Er zijn dus ook voorvallen meegeteld die waarschijnlijk gevat kunnen worden onder de noemer 'eenmalige agressie', 'misplaatste grappen' of 'conflicten'. Ook die voorvallen zijn niet oké en kunnen uiteraard een spoor nalaten bij het slachtoffer, maar ze behoren niet tot het echte pesten. We spreken maar van pesten of cyberpesten als het gaat om herhaaldelijk gedrag dat opzettelijk wil kwetsen, telkens gericht tegen dezelfde persoon, en waarbij beide partijen niet even sterk zijn, bijvoorbeeld doordat degene die pest, sterker, populairder of groter is.

Het is daarom belangrijk om ook naar de cijfers op itemniveau te kijken. Die geven een genuanceerder beeld. Zo zie je dat op het niveau van de bevroagde incidenten – bijvoorbeeld: heeft iemand al eens gemene dingen over jou gezegd? – meestal meer dan 50 procent van de leerlingen aangeeft dat ze dat nog nooit meemaakten. Maximaal 14 procent van de leerlingen gaf aan dat ze een bevroagd incident van cyberpesten 1 of 2 keer meemaakten. Het percentage leerlingen dat een incident van cyberpesten tot meer dan 25 keer meemaakte, zakt naar maximaal 1,9 procent. Je moet dus zeer goed gaan kijken naar de bevroaging en de resultaten. De voorbeelden die ik aangehaald heb, komen overigens uit de tabel op pagina 105 van het rapport.

Ten slotte moet er rekening gehouden worden met het feit dat 28 procent van de leerlingen uit de steekproef de schoolvragenlijst heeft ingevuld. Dat vraagt voorzichtigheid in interpretatie van bepaalde percentages omdat die kunnen samengaan met lage absolute aantallen. Ik geef u dus het kader mee. Dat is altijd van belang.

Hoe kan een school daartegen optreden? Elk geval van geweld, pesten of een andere vorm van grensoverschrijdend gedrag binnen het onderwijs is er een te veel. Geweld op kinderen en jongeren is een zeer ernstige schending van hun recht op ontwikkeling en op noodzakelijke zorg en bescherming voor hun welbevinden. We vragen scholen sinds 1 september 2018 om een beleid inzake leerlingenbegeleiding te voeren. Een goed beleid heeft aandacht voor sensibilisering, preventie, reactie en kwaliteitsbevordering. We moedigen scholen ook aan om naast het eventueel nemen van bestraffende maatregelen ook in te zetten op herstelgerichte maatregelen die ouders ertoe aanzetten om effectief goed te maken wat ze fout hebben gedaan.

Specifiek wat dit onderzoek betreft, heeft het Overlegplatform Welbevinden van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) een toelichting van de onderzoeksresultaten alvast op de eerstvolgende vergaderagenda gezet. Zo zijn alle onderwijsactoren op de hoogte van de resultaten.

Zijn er bijkomende initiatieven noodzakelijk richting preventie? We hebben binnen de onderwijsregelgeving een aantal maatregelen en hervormingen doorgevoerd die het werken aan gezondheid en welbevinden van alle leerlingen ten goede komen. Er is het al genoemde decreet op de leerlingenbegeleiding. Er is de Inspectie 2.0, die een totaal nieuwe manier van controle op scholen heeft. Ze bekijkt op welke manier het beleid op school kwaliteitsvol opgebouwd en bijgestuurd kan worden. En er zijn de nieuwe eindtermen, met expliciete aandacht voor lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid binnen de zestien sleutelcompetenties.

Maar we moeten ook realistisch zijn met betrekking tot wat scholen redelijkerwijs kunnen doen. Zeker in de online wereld blijft het gedrag niet binnen de school- en thuismuren, vandaar het belang van een integrale en beleidsdomeinoverschrijdende aanpak. Wij hebben trouwens ook een initiatief genomen. Op 21 december van vorig jaar hebben we met de betrokken ministers de gezamenlijke mededeling integriteit aangepast aan de recente gebeurtenissen – denk maar aan #metoo. We werken nu nog aan de uitbreiding van het Raamwerk Seksualiteit en Beleid, om tot een generiek Raamwerk Grensoverschrijdend Gedrag te komen, samen met Sensoa. We werken aan de mogelijkheid tot het verplichten van het uittreksel van het strafregister voor personen in loondienst binnen alle sectoren. En er wordt ook gewerkt aan de uitvoering van het decreet betreffende het historisch misbruik met de oprichting van een permanente commissie historisch misbruik.

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): Minister, dank u, ook voor het bevestigen dat de onderzoekers zeer omzichtig te werk zijn gegaan en diverse momenten hebben aangegrepen om het onderzoek kwalitatief te versterken. Ik denk dat dat ook heel belangrijk is, gelet op de thematiek. Ik moet eerlijk zeggen dat het me verbaasde dat er zo weinig aandacht naar is gegaan. Ik heb er ook herhaaldelijk op aangedrongen dat de vraag hier ook nog kon worden behandeld. Ikzelf en de mensen van onze studiedienst hadden de nota onmiddellijk op onze radar. Als je de onderzoeksresultaten leest, word je toch wat stil. Als je met onderwijs bezig bent of je hebt zelf kinderen, dan probeer je ervan uit te gaan dat onze jongsten in de maatschappij toch een veilige leefomgeving hebben, thuis, bij spel en ontspanning, op school. We zien echter dat qua verbale of psychische agressie op school bijna 70 procent van de bevraagde kinderen zegt slachtoffer te zijn geweest van een of meerdere vernederingen op school, dat 40 procent slachtoffer is van een of meerdere vormen van discriminatie, dat meer dan 50 procent het jongste jaar slachtoffer is geweest van fysiek geweld, 22 procent van extreem fysiek geweld, en meer dan 16 procent van een of meerdere vormen van

seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dat zijn geen aangename cijfers om te lezen. Ik vind het al een belangrijke stap dat de onderzoekers in de Vlor hun cijfers komen toelichten voor alle mogelijke stakeholders: ouders, leerlingen, studenten, leerkrachten en inrichters van onderwijs.

Bij al die cijfers viel mij althans één ding op. Per categorie wordt er ook gekeken naar daderprofielen. Het verbaast dan uiteraard niet dat geweld, fysiek geweld, verbaal geweld en beledigingen zich vaak voordoen tussen leerlingen, tussen 'peers'. Kijken we echter naar de percentages waarbij er een volwassene is betrokken, en in schoolverband kan ik dan alleen maar kijken naar personeel, of occasioneel eens naar een vrijwilliger of een ouder die in de school is, dan kunnen we moeilijk zeggen dat dit rapport ons doet besluiten dat de school voor al onze kinderen de veilige omgeving is die ze eigenlijk hoort te zijn. Ik hoop, eerlijk gezegd, en naar ik vermoed ook samen met u en veel collega's, dat dit studiemateriaal verder gevolg krijgt bij iedereen die op school of met scholen werkt en hier iets aan kan doen, dat ter zake de nodige sensibilisering kan gebeuren. Het is logisch dat slachtoffers allereerst naar de persoon gaan bij wie ze zich het veiligst voelen, en mama komt daar, wat mij betreft terecht, als vertrouwensfiguur nummer één uit, maar dit zou toch ook nog veel meer op school aan iemand kunnen worden toevertrouwd, iemand die men kan vertrouwen binnen de schoolmuren.

De onderzoekers zijn ook kritisch geweest voor zichzelf als het gaat over hoe dit nu te interpreteren. Ze zeggen ook dat nieuw onderzoek nodig is. Op basis van het feit dat ze voor hun onderzoek ook hebben gewerkt met klasonderzoek, in een klassetting, zeggen ze dat het kan zijn dat de realiteit net nog iets erger is. Dat brengt hen ertoe om te zeggen dat men voorzichtig moet zijn omdat het in zo'n klassetting ook kan zijn dat slachtoffer en dader in diezelfde groep zitten die wordt bevraagd, en dat het slachtoffer het dan niet per se veilig genoeg vindt om daarover te getuigen of bang is om nog meer slachtoffer te worden van een van de vormen van niet-welbevinden die hier zijn onderzocht.

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Vera Celis (N-VA): Voorzitter, minister, het zal niet verbazen dat ik me heel graag aansluit bij de vraag van collega De Ro. We spreken over geweld onder leerlingen en dit is bijzonder delicaat. Met het gebruik van de sociale media wordt dat natuurlijk naar een ander niveau getild. We hebben het ook al diverse keren gezegd: men kan eigenlijk 24 uur op 24, 7 dagen op 7, met pestgedrag, met het uiten van geweld en dergelijke bezig zijn.

Waarom is het zo delicaat? Omdat men binnen de school natuurlijk moet proberen om zowel met de slachtoffers als met de daders om te gaan. Af en toe hoor ik wel eens dat men binnen de school zegt: kijk, dat zijn dingen die gebeurd zijn buiten de schooluren en daar zijn we dan ook maar niet mee bezig. Ik denk dat dat absoluut geen excuus meer kan zijn. In een moderne tijd, met al die sociale media, zal het altijd een element zijn dat in de school speelt.

Dat daar goed mee omgegaan wordt, dat er bestraffende maatregelen genomen worden en dat er ook een beleid tot herstel moet worden gevoerd: dat vind ik absoluut noodzakelijk. Maar beschikken de scholen op dit moment over de juiste en de nodige instrumenten? Want ik denk dat een bestraffende leerkracht of een directie zich sowieso gesteund moet voelen. Als er fysiek of ander geweld gebruikt is op school, dan komt dat ook ter ore van ouders en die ouders maken ook een verhaal. Ouders maken soms chatgroepen, waardoor wat gebeurd is nog eens extra wordt aangedikt. En ieder vertelt natuurlijk vanuit zijn eigen perceptie. Vandaar dat het niet altijd zo eenvoudig is om ermee om te gaan, laat staan om te weten welk beleid een school het best kan voeren om tot een herstelsituatie te komen.

Dat brengt mij tot het initiatief dat wij met onze politiezone genomen hebben in het kader van vrijwilligers die bijvoorbeeld het verkeer met de schoolgaande jeugd ondersteunen. Daar hebben wij zoiets als burenbemiddeling. Daarin zitten bijvoorbeeld jonggepensioneerde advocaten, maatschappelijk werkers, sociaal assistenten en dergelijke, die bij conflicten bemiddelend optreden. Ik weet niet of dat een element kan zijn dat in een school gebruikt kan worden of waarvoor een tool uitgewerkt kan worden. Daarbij is het dus een extern iemand die het gesprek voert, of zou voeren in dit geval, zowel met de dader als met het slachtoffer. Dat is iemand die niet dagelijks in de school aanwezig is maar die probeert om wat er gebeurd is uit te spitten en ervoor te zorgen dat het niet escaleert. Die burenbemiddeling is iets wat binnen de bevolking gebeurt, op basis van vrijwilligerswerk. Het is misschien interessant om dit denkspoor ook in de school mee te nemen.

Nogmaals, zich ervan afmaken met te zeggen dat het buiten de schooluren gebeurd, is absoluut geen optie. Leerkrachten en directies die zich niet goed voelen omdat ze bepaalde bestraffende maatregelen nemen en daardoor ouders of anderen over hun nek krijgen: dat is ook geen oplossing. Ik denk dus dat we op die verschillende denksporen moeten verder gaan.

Ik wil nogmaals benadrukken dat we verder moeten inzetten op mediawijsheid, want dat is toch wel een zeer belangrijk element in het verhaal. Leerlingen moeten daar goed mee leren omgaan. Dat moeten we zeker blijven meenemen.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Dank u wel, collega's, voor de aanvullingen. Collega De Ro, de communicatie over het rapport is getrokken door collega Vandeuren, op de eerste dag van de Week tegen Pesten. Er waren toen enorm veel initiatieven. Ik denk dat dat de reden is waarom de aandacht wat verspreid was. Maar ik ben het absoluut eens met u dat het belangrijk is dat we die resultaten onder ogen zien. Want ook al bekijken we ze in een genuanceerd perspectief, ze verdienen toch wel aandacht, ook in deze tijden.

Wat cyberpesten betreft, collega Celis, zijn er tools voorhanden. Er is bijvoorbeeld de Cyber-Scan. Die tools worden verzameld op de website grenslijn.be, een website die we gelanceerd hebben in het kader van de mededeling over integriteit. Die wordt dus ook overal verspreid. Ook de Gezinsbond en Child Focus hebben succesvolle vormingen voor ouders en leerkrachten rond cyberpesten en hoe je ermee kan omgaan. Want een leerkracht kan natuurlijk ook preventief heel belangrijk werk doen, hebben we al gemerkt. Maar van een leerkracht kun je niet verwachten dat hij nadien alle oplossingen kent. Hij moet gewoon goed weten dat hij het CLB kan inschakelen, dat er deskundige hulp is.

Ik heb dat niet gezegd, maar in het kader van de begeleiding van leerlingen beperkt het medisch onderzoek zich nu ook niet meer tot het lichamelijk onderzoek, maar neemt het ook psychisch onderzoek mee. Dit betekent dat, als jongeren zich minder goed in hun vel voelen door allerlei redenen, dat ook een plaats is waar misschien een vertrouwensmoment kan zijn om leerlingen te laten vertellen wat er aan de hand is.

Maar u weet dat het een zeer complex probleem is. Heel vaak – en ik wil mijn woorden – stellen we vast dat degene die pest, misschien zelf soms gepest geweest is. Het pestgedrag ontstaat op heel eigenaardige wijze. We moeten daar ook oog voor hebben. Je moet oog hebben voor het slachtoffer, maar je moet ook proberen te vermijden dat iemand die pestgedrag vertoont dat gedrag nog tentoonspreidt. Er moet daar dus ook inzicht ontstaan in het nefaste van dit gedrag en de schade die berokkend wordt.

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Vera Celis (N-VA): Minister, ik wilde heel even inpikken op het laatste dat u gezegd hebt over het pestgedrag van iemand. Er zijn in bepaalde afdelingen van scholen leerlingen die uit zulke moeilijke thuissituaties komen, dat je ze eigenlijk punten zou moeten geven voor het feit dat ze naar school komen. Zulke gefrustreerde leerlingen gaan ongewenst gedrag vertonen – ik kan dat absoluut niet goedkeuren – maar er is wel iets voor te zeggen dat het belangrijk is om weten waaruit ze komen. Dat maakt het nog een stukje delicaat.

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): Ik wou eigenlijk eindigen met een aantal aanbevelingen die zij doen, omdat dat voor het parlement ook zeer relevant is.

Ten eerste wordt er een pluim gegeven aan de wetgevers op het vlak van het nieuwe decreet leerlingenbegeleiding. Ze zeggen eigenlijk dat dat een grote kans is. De ketenbenadering, het samenwerken met verschillende partners rond de school, rond het welzijn en welbevinden van leerlingen, zit daar echt wel ingebakken en geeft kansen. Ik denk dus dat we daar een mooie springplank hebben voor de komende jaren.

Ten tweede is het ook een oproep aan de collega's van andere commissies – Jeugd, Sport, Cultuur – omdat de onderzoekers heel duidelijk zeggen dat slachtoffers van geweld of andere zaken op school die hier onderzocht worden, vaak ook slachtoffer zijn buiten de school, bijvoorbeeld in de sportclub waar ze zitten en waar ze hun pester of de geweldenaar opnieuw tegenkomen. Het is zelfs een aanbeveling van de onderzoekers aan zichzelf om het in de toekomst misschien nog meer op dat terrein te gaan onderzoeken. Ze raden dus ook aan om die netwerken niet alleen binnen onderwijskundige organisaties te versterken, maar eigenlijk ook in de breedte.

Een laatste punt moet ons toch wel zorgen baren, zeker in combinatie met het MICTIVO-onderzoek (Monitor ICT-Integratie in het Vlaamse Onderwijs) dat hier een paar weken geleden gepresenteerd is. Ik hoor hier nu ook al bijna twintig jaar in dit parlement en in het Vlaams onderwijs zeggen dat onze leerlingen beter en sterker moeten worden op het vlak van mediawijsheid. Die roep wordt alleen maar luider naarmate er meer media is in de wereld van jonge mensen of van mensen in het algemeen.

Ik heb twee kritische punten. In het MICTIVO-onderzoek staat letterlijk, op pagina 425: "Een opvallende bevinding is dat leerlingen lager onderwijs vandaag aangeven op vlak van kennis en attitudes minder mediawijs te zijn dan bevraagde leerlingen vijf jaar geleden." Dat is toch iets om bij stil te staan. Wij of u als minister kunnen dat niet alleen vanuit dit parlement. Dat is toch iets voor het onderwijs om op te pikken.

En het tweede komt uit het onderzoek van de UCLL, waar we hier over spreken. Zij vragen daar specifieke aandacht voor cyberpesten op school, maar zeggen er wel heel kritisch bij dat het verder moet gaan dan alleen maar een affiche ophangen of een protocol of gedragscode, omdat de huidige praktijk efficiëntie mist. Als je de twee onderzoeken naast elkaar legt, zie je dat er toch nog wel wat werk is. Ik denk dat het ook een mooie oproep is voor de volgende commissie Onderwijs om dit thema zeker niet los te laten, integendeel. De cijfers drukken ons daarvoor te hard met onze neus op de feiten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de bijkomende forfaitaire studiekosten van een softwarebibliotheek in het hoger onderwijs – 853 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Koen Daniëls

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Mijn vraag betreft een thema waar ik een hele tijd geleden al een vraag om uitleg over gesteld heb, met name over een bijkomende forfaitaire studiekost aan de hogeschool VIVES. Recent werd ik gecontacteerd door een student die van diezelfde hogeschool opnieuw een factuur voor forfaitaire studiekosten ontving, ditmaal voor een klein bedrag van 20 euro, maar het is uiteraard het principe dat hier telt.

Het gaat om de aankoop van een licentie voor een zeer brede softwarebibliotheek. Daarin wordt het Microsoft Office-pakket aangeboden, wat studenten in de meeste gevallen bij de aankoop van een laptop of PC reeds hebben aangeschaft, en heel wat freeware die eigenlijk gratis op het internet te vinden is. Andere programma's zijn zodanig specifiek dat die enkel in bepaalde opleidingen gebruikt worden. De toegang tot deze softwarebibliotheek is dus niet per se voordelig voor de student.

De communicatie rond de vereiste software vinden we op de site van de hogeschool terug: "Voor studenten van het studiegebied industriële wetenschappen en technologie is Windows 10 Pro vereist. Voor de studenten in de andere studiegebieden volstaat een computer met Windows 10 Home Edition. Andere vereiste software wordt ofwel gratis ter beschikking gesteld of kan via een studentenlicentie tijdens de opleiding worden aangeschaft."

De licentie wordt dus gecommuniceerd als zijnde optioneel, een student zou diezelfde pakketten dus op een manier naar keuze moeten kunnen verwerven. Daarnaast voelt het wat zuur aan dat de bibliotheek gepromoot wordt als een bibliotheek die meer dan 100 gratis programma's omvat, terwijl ze er momenteel maar 61 telt.

In 2015 stelde u erg duidelijk dat een forfaitaire aanrekening zonder specifieke verantwoording niet door de beugel kon. U was daar erg duidelijk over. Het lijkt alsof de hogeschool hier een poging doet om een nieuwe forfaitaire kost te verantwoorden en het lijkt me dan ook niet overbodig om de noodzaak hiervan te onderzoeken. Bijkomende kosten stroken niet met de democratisering van ons hoger onderwijs en het helpt natuurlijk niet om de totale studiekost voor de studenten transparant te houden.

Minister, hoe staat u tegenover het aanrekenen van die forfaitaire kosten voor softwarebibliotheeken bovenop het verhoogde inschrijvingsgeld? Hebt u weet van andere instellingen die hetzelfde doen?

Wat gebeurt er indien studenten weigeren deze onnodige forfaitaire kost te maken? Brengt dat in dit geval hun toegang tot examens en recht op diploma in gevaar? U hebt de vorige keer gesteld dat dat niet het geval zou zijn, maar ik zou u dat graag nog eens horen bevestigen.

Plant u, ondanks herhaaldelijk aandringen van mijn kant, stappen te ondernemen om de totaalfactuur in het hoger onderwijs bij inschrijving, en idealiter ervoor, nog transparanter te maken?

Tot daar mijn vragen, voorzitter.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mijn standpunt is zeer duidelijk: de hogeschool moet erg transparant zijn over eventuele bijkomende kosten. Specifiek met betrekking tot deze casus zijn we even de context nagegaan. De hogeschool acht deze kost noodzakelijk voor alle reguliere bachelorstudenten en heeft het daarom verplicht gesteld. Het is, aldus de school, een reële kost voor een reële levering.

De redenen waarom deze kosten in rekening werden gebracht zijn de volgende. Ten eerste is dit een verplicht aan te kopen softwarepakket. Naast syllabi en boeken beschouwt de hogeschool vanaf academiejaar 2018-2019 ook software als verplicht leermateriaal. Ten tweede vereist de toegang tot het netwerk van VIVES een veilige laptop met een legale virusscanner. Academic Software zorgt voor veilige en legale software en een virusscanner. Ten derde wordt er binnen de opleidingen gewerkt met Office 365 en het delen van documenten. Wie geen VIVES Office-licentie via Signpost heeft, kan hieraan dus niet deelnemen. Ten vierde worden ook Lynda.com, Kaltura en Simulise binnen bijna alle VIVES-opleidingen gebruikt. De licenties hiervoor zitten in het pakket van Academic Software.

De hogeschool is van mening dat een student die vandaag binnen de hogeschool actief is, niet meer zonder deze legale en veilige software kan. VIVES biedt een grote hoeveelheid software via Academic Software aan, zodat alle studenten hier voor een zeer scherpe prijs mee kunnen werken. In veel gevallen is een licentie voor een van de programma's apart al duurder dan het hele softwarepakket samen.

Daarom hebben ze een artikel 12 opgenomen in het onderwijs- en examenreglement. Dat staat daar mooi opgelijst.

Als ik dat nu allemaal bekijk, en ook rekening houd met het feit dat over de bijkomende kost bij aanvang van het academiejaar is gecommuniceerd via het leerplatform Toledo, kan ik niet onmiddellijk zeggen dat ze niet correct gehandeld hebben. Het betreft een duidelijk afgelijnde beperkte en reële kostenvergoeding, waarover ook bij aanvang van het academiejaar is gecommuniceerd en die rechtstreeks verband houdt met de noden van de opleiding en de student.

Ik heb op dit ogenblik geen informatie over het al dan niet aanrekenen van specifieke kosten voor software. De regeringscommissarissen hebben in 2016 een onderzoek uitgevoerd. Zij hebben vastgesteld dat het aanrekenen van kosten voor individuele softwarelicenties niet ongebruikelijk is, ook bij andere hogescholen.

Wat als jongeren weigeren? Een sanctie bij overtreding van een bepaling uit het onderwijs- en examenreglement, in dit geval het niet betalen van bijkomende studiekosten, mag niet in wanverhouding staan. De toegang weigeren tot een examen voor het niet betalen van een bedrag van 20 euro is, als u mijn mening vraagt, compleet onredelijk. Dat kan niet. Onderwijsinstellingen moeten op dat vlak een sociaal beleid voeren.

Bovendien wil ik nog benadrukken dat de hogeschool mij duidelijk heeft bevestigd dat als de factuur niet wordt betaald, de normale procedure wordt opgestart waarbij de student een aanmaning krijgt. Sancties die gevolgen hebben voor het volgen van de lessen worden in de praktijk niet opgelegd in het geval van het niet betalen van additionele studiekosten.

Wat uw vierde vraag betreft, herhaal ik mijn standpunt. Ik vind dat er voor studenten complete transparantie en duidelijkheid moet zijn over hun studiekosten,

en dat bij aanvang van het academiejaar. Ik aanvaard geen algemene forfaitaire aanrekening zonder een specifieke verantwoording waaruit blijkt wat de werkelijke kost is. Het rapport van de regeringscommissarissen heeft aangegeven dat de meeste hogescholen en universiteiten wel op een correcte manier studiekosten aangeven. Maar er is nog werk aan de winkel als het gaat over de transparantie, de gestructureerde aanpak en de tijdigheid van de communicatie.

Ik heb sinds de opvolging van de problematiek geen specifieke klachten van studenten meer gekregen. Ik denk dus niet dat het nodig is om nu snel-snel nieuwe decretale voorwaarden op te leggen. Ik vind het wel van belang dat onze regeringscommissarissen hun job correct doen. Maar wat deze casus betreft, denk ik dat de regels gevolgd zijn, gelet ook op de zeer uitgebreide motivering.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Bedankt voor uw antwoord, minister. Ik ben blij u te horen zeggen dat alle hogeronderwijsinstellingen transparant moeten zijn over de studiekosten. Ik weet dat ze dat doorgaans inderdaad doen. Ik blijf het er wel een beetje moeilijk mee hebben, ook al gaat het over een kleine kost, dat de hogeschool in kwestie op haar website communiceert dat een computer met Windows 10 Home Edition volstaat en dat andere vereiste software ofwel gratis ter beschikking wordt gesteld of via een studentenlicentie kan worden aangekocht. Dat lijkt geen verplichting, terwijl het in het examenreglement dan wel als een verplichting wordt opgenomen. Dat vind ik toch niet erg transparant ten aanzien van de studenten, zeker omdat bijvoorbeeld Office en een virusscanner tegenwoordig bijna standaard op een laptop te vinden zijn. Ik weet dat dat dan duurder is dan de 20 euro die nu wordt aangerekend voor een softwarebibliotheek, maar het gaat inderdaad om het principe dat voor dingen die standaard te verkrijgen zijn of die veel studenten al hebben, eigenlijk een extra kost wordt aangerekend.

Ik ben blij met uw laatste opmerking, dat regeringscommissarissen vandaag zien dat er al veel werk is gebeurd. Maar er ligt ook nog veel werk op de plank. Studenten weten vandaag voor de inschrijving aan een hogeschool of universiteit nog altijd niet zo goed wat de totale studiekost zal zijn van een jaar studeren. We moeten daar in de volgende legislatuur absoluut werk van maken, om ervoor te zorgen dat de studenten en hun ouders op voorhand goed weten wat een jaar studeren kost en welke bijkomende studiekosten, naast het inschrijvingsgeld, er nog bij komen.

Koen Daniëls (N-VA): Collega Soens, ik denk dat de transparantie van de studiekosten buiten kijf staat. Dat moet voor een student gemakkelijk en zeer snel raadpleegbaar zijn, niet na 34 clicks. En men kan dat als instelling hoger onderwijs eigenlijk ook weten. Men weet wat men vraagt.

In het secundair onderwijs heeft men ook die verplichtingen. Ik zie in heel veel scholen dat men daar een mooi blad bij steekt met wat de kosten vorig jaar waren. Dat is eigenlijk de eindafrekening van een leerling in die richting. Je kunt dat dus wel weten.

Iets anders is natuurlijk dit concrete geval dat u aanhaalt van die 20 euro. U hebt het zelf gezegd, en ik ben wel blij dat u het zegt: je krijgt daar natuurlijk iets voor in de plaats, die volledige softwarebibliotheek. Als je dat allemaal zelf moet aanschaffen, dan ben je veel, veel meer kwijt. Natuurlijk, als je bepaalde dingen al hebt, dan ben je daar niet zo veel mee. Misschien moet ter zake worden gekeken naar een vorm van opt-in of opt-out, naargelang je dat hebt of niet hebt. Dan wil dat zeggen dat je op die manier eigenlijk al zelf je studiekosten voor een deel in de hand hebt en niet dubbelop betaalt.

Minister, beste collega's, ik wil toch nog eens opnieuw het pleidooi houden dat we ook in het verleden hebben gehouden: de studiekostenmonitor. Dat is echt iets waar we op veel vlakken naar kijken: in het secundair onderwijs, want dat is leerplichtonderwijs, maar ook in het hoger onderwijs kan dat wel zinvol zijn. Bij de studiefinanciering, met de beurzen die we geven, zouden we dan ook rekening kunnen houden met de reële studiekosten. We moeten niet aan iedereen hetzelfde geven maar er rekening mee houden, of men in de vierde graad of in het hoger onderwijs zit, in een hogeschool of een master. Dan moet worden gewerkt met drie elementen. Voor de N-VA is dat belangrijk. Het eerste is transparantie. Ten tweede moeten we, waar het kan, met opt-in en opt-out naar de reële kostprijs gaan. Ten derde, als de financiële draagkracht van gezinnen niet zo groot is en die kinderen studeren toch, dan moet men ervoor zorgen dat de kosten ook voor een deel mee worden gedekt door de studiefinanciering, die dat voor een deel volgt en niet alleen rekening houdt met niveau, kadastraal inkomen, totale inkomenssituatie, leefeenheid en dergelijke meer.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Dank u wel. U weet dat de studiekostenmonitor ook de kostprijs van het hoger onderwijs impliceert, dus we werken daar stapsgewijs. Het is alleen moeilijker om dat opgevuld te krijgen dan we hadden gedacht. We zien nu voor die eerste graad, omdat we dat eigenlijk het relevantst vonden, dat we moeilijk een betrouwbare doelgroep vonden die bereid is om alle kosten mee te geven. Dat komt er echter aan en dat zal er uiteindelijk ook zijn voor het hoger onderwijs, ook gediversifieerd. Dat zal er in de komende periode dus zeker zijn.

Dat is één manier om de studiebeurzen gedifferentieerd te maken, ook afhankelijk van de studierichting. We zijn nu de mogelijkheden aan het verkennen. U weet dat vanaf september de studiebeurs wordt geïntegreerd in de kinderbijslag, wat een grote sprong is in het kader van de automatisering. Als mensen kwetsbaar zijn en recht hebben op een studietoelage, dan is het belangrijk dat ze die ook daadwerkelijk krijgen. Sommige mensen vullen niet iedere keer dat blad opnieuw in. Als dat in de kinderbijslag is geïntegreerd, is dat een aanzienlijke vereenvoudiging. De vraag is dan of dat softwaresysteem toelaat om gedifferentieerde studietoelagen te geven afhankelijk van de richting die wordt gevolgd. In die eerste graad is dat nog niet zo'n spectaculair verschil, maar in de tweede en de derde graad... We hebben het daar al vaak over gehad hier. Als je bijvoorbeeld slager wil worden, dan zijn de kosten die je hebt exponentieel hoger dan als je moderne talen volgt. Dus, als je dat ook softwarematig gerealiseerd kunt krijgen, denk ik dat dat een zeer valabele piste is om in de toekomst te bewandelen.

Er is echter nog een derde facet: de sociale voorzieningen. Onze universiteiten en hogescholen krijgen ook middelen om sociale voorzieningen te hebben, en die kunnen perfect ook een sociaal beleid voeren. Als het gaat over wat wordt aangeboden, kunnen die daar ook sociaal in gaan differentiëren. Het kan dus de overheid zijn in de studiebeurzen, maar het kunnen ook de instellingen zelf zijn die daar keuzes in maken.

Mijn hoogstpersoonlijke mening, maar u bent het ermee eens, collega Soens, over dit bedrag dat forfaitair wordt aangerekend, is dat dit zeker zijn geld waard is, als ik zie wat de mogelijkheden zijn die worden aangeboden. Het is ook expliciet opgenomen. Niet alleen in het studiereglement. Het is ook meegegeven, het is ook op Toledo gezet. De communicatie lijkt me dus oké te zijn, maar ik ben geen rechter. Het lijkt me dus correct. Het gaat ook niet over een groot bedrag. Uw zorgen inzake helderheid en transparantie deel ik echter en dat wordt zeker ook verder opgevolgd in de toekomst.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Het bedrag is inderdaad niet zo geweldig groot, en ik denk dat dat voor veel mensen ook niet onoverkomelijk is. Het gaat me inderdaad over het principe dat er toch kosten worden aangerekend voor iets dat veel mensen standaard hebben, terwijl die eigenlijk te vermijden zijn.

Dan vind ik inderdaad dat een student zou moeten kunnen zeggen: sorry, ik heb dat eigenlijk niet nodig, want ik heb dat al. Nu wordt dat beschouwd als iets verplichts, en dat is niet goed. Maar het gaat me over het principe: het bedrag van 20 euro is niet onoverkomelijk voor de meeste mensen.

Ik vind het wel spijtig om te horen dat de studiekostenmonitoring in het hoger onderwijs zeer moeilijk verloopt. Ik hoop dat het Vlaams Parlement en deze commissie daar in de volgende legislatuur effectief mee aan de slag kunnen gaan, en dat we er toch voor kunnen zorgen dat die studiekosten, zoals opgenomen is in het memorandum van de VVS, op voorhand duidelijk worden gecommuniceerd aan de studenten en dat zij daar duidelijkheid over krijgen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de contractstages in de bachelor Verpleegkunde – 854 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Koen Daniëls

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Mijn allerlaatste vraag gaat over de contractstages in de bachelor Verpleegkunde. De onduidelijkheid rond de vergoedingen voor de contractstages in de vernieuwde vierjarige bachelor Verpleegkunde kwamen in deze commissie ruim aan bod begin dit jaar, op 17 januari. Minister, u zei toen dat studenten nauw betrokken waren bij de taskforce die uiteindelijk concludeerde dat een vergoeding of loon ongewenst is.

De Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) vindt dat er wel dingen fout gelopen zijn bij het raadplegen van de studenten bij dit voor hen belangrijke dossier. U zou daarover met hen in gesprek gaan.

Het lijkt me niet onbelangrijk om dit dossier nauw op te volgen, want volgend academiejaar beginnen de eerste studenten aan hun contractstage. Hoe sneller er duidelijkheid bestaat, hoe beter, uiteraard. Er zijn een aantal zaken waarover ik van u nog graag wat toelichting gekregen had.

Hoe verliep het gesprek met de VVS? Werden afspraken gemaakt over het verdere verloop van studentenparticipatie in dit dossier? Hoe staat het met de vergoedingen? Kunnen de studenten op een onkostenvergoeding rekenen? Zo ja, werden er reeds bedragen bepaald en hoe plant u die te financieren?

De studenten ondervinden een comparatief nadeel van een vierjarige bacheloropleiding, omdat ze een jaar later op de arbeidsmarkt komen. Plant u het stagejaar nu te laten meetellen in de opgebouwde anciënniteit van de studenten? Dat was een van hun vragen.

De vergoedingsregeling is uiteraard niet het enige struikelblok bij de contractstages. Werd er reeds een regeling uitgewerkt omtrent de aansprakelijkheid van de student-stagiairs?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Soens, zoals we in de commissie van 17 januari besproken hebben in het kader van vragen om uitleg van uzelf en Jos De Meyer, zijn de studenten uiteraard betrokken partij. Ze hebben hun bezorgdheden uitgesproken en gevraagd om de modaliteiten voor de vierde opleidingsfase uit te werken. Ze beseffen dat het eventueel verkrijgen van een vergoeding gevolgen kan hebben voor hun statuut van student, wat uiteraard vermeden moet worden. De studenten vragen vooral een compensatie voor de extra onkosten die voortvloeien uit de intensieve stage in de vierde opleidingsfase van de bachelor Verpleegkunde. De studenten zijn verder betrokken via het adviescomité en de daarbinnen geïnstalleerde subwerkgroepen. De vier werkgroepen zijn al allemaal samengekomen. Aan de eerste drie hebben studenten ook actief geparticipeerd. Voor de vierde hebben de studenten zich laten verontschuldigen, maar waren ze wel uitgenodigd.

Hoe staat het met de vergoedingen? Het adviescomité en de beroepsorganisaties die zich in het bijzonder buigen over de modaliteiten rond de stage in de vierde opleidingsfase, zijn eind 2018 voor de eerste keer samengekomen. De pistes die bekeken worden in de schoot van het adviescomité, heb ik u ook al meegedeeld. Er zijn een aantal zaken, zoals de vrijwaring van het statuut van de student en het opleidingsbudget voor het vierde jaar. Maar de kern van de vraag van de student is natuurlijk die naar een onkostenvergoeding. Die gesprekken lopen nog volop, en de oplossingen laat ik nu eigenlijk eerst aan de raden van bestuur.

De opbouw van anciënniteit op de arbeidsmarkt behoort niet tot mijn bevoegdheden – dat weet u. Ik kan daarin ook geen initiatieven nemen. Er zijn in het verleden nog uitbreidingen van studieomvang geweest.

Wat de studenten-stagiairs en de aansprakelijkheid betreft, is de werkgroep die de medico-legale aspecten bekeek, samengekomen. Ze heeft besloten dat er geen specifieke nieuwe regeling uitgewerkt moet worden rond de aansprakelijkheid van de studenten-stagiairs tijdens de vierde opleidingsfase van de bachelor Verpleegkunde. De student moet te allen tijde een student-stagiair zijn, geen werknemer-stagiair. Ondanks het feit dat de student begeleid zal worden om meer verantwoordelijkheid te nemen, blijven dezelfde aansprakelijkheidsregelingen van kracht.

De contractstage omvat twee periodes van telkens vierhonderd uur. De student wordt een partner in het interdisciplinaire team. Zij of hij heeft nood aan een sterke begeleiding op de werkvloer, de stagementoren dragen een grote verantwoordelijkheid. Werkveld, hogescholen en studenten zijn het erover eens dat er kwalitatief en kwantitatief voldoende mentoren beschikbaar moeten zijn omdat het zorgen voor een goede professionalisering zeer belangrijk is.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister, ik hoor u zeggen dat de gesprekken vandaag nog altijd lopen. Dat verontrust mij natuurlijk wel een beetje want we zijn eind maart en de eerste studenten starten in september met hun contractstages. Zij weten eigenlijk nog altijd niet hoe het nu precies zit met die onkostenvergoeding, hoe het nu precies zit met de begeleiding op de werkvloer, en nog een aantal andere zaken. Ik vind het eigenlijk redelijk problematisch dat zij nog altijd van niets weten. Ik hoop uiteraard dat de gesprekken nog voor de start van het academiejaar beëindigd kunnen worden, maar als ik voel hoe lastig het loopt om daar enig schot in de zaak te krijgen, vrees ik daar toch een beetje voor.

Ik vind dat zeer jammer omdat er van in het begin, toen de opleiding Verpleegkunde verlengd werd naar vier jaar, altijd heel duidelijk gesteld is dat daar duidelijkheid over moest zijn – en iedereen was het daar ook over eens. We zijn

verdorie bijna vier jaar later en het is er nog altijd niet. Ik vind het dus echt wel zeer problematisch dat die studenten nog altijd van niets weten.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Ik sluit mij graag heel kort aan bij de vraagstelling van collega Soens. Ik heb dat ook gedaan op 17 januari. Minister, na de vergadering heb ik toch wel wat mails gekregen van studenten die enerzijds de blijvende zorg uitdrukten om voldoende bij deze besluitvorming betrokken te worden, en anderzijds vonden niet alle studenten dat ze vertegenwoordigd waren bij die besluitvorming. Ik wil u dit nogmaals meegeven.

Koen Daniëls (N-VA): Ik wil hier nog even bij aansluiten. Rond verpleegkunde zitten we met twee problemen.

Ten eerste hebben we verlengd, en dat is niet zo evident. Er waren bepaalde beloftes gedaan dat het in orde ging komen. Dan is er een pingpong ontstaan tussen het federale en het Vlaamse niveau over wie dat zou moeten voorzien. We zitten nu waar we zitten. Ik begrijp dus absoluut de vraag, en ook het gevoel dat bij de studenten leeft.

Maar er is uiteraard een tweede dossier. Ik wil toch van de gelegenheid gebruikmaken om daar nog eens op te wijzen. De mensen die HBO5 Verpleegkunde doen, de zogenaamde vroegere vierde graad, zweven nog altijd in een vorm van onwetendheid. Ik vind dat zeer jammer voor de studenten. Het is immers een belangrijke opleiding. Als we morgen alle HBO5-studenten – er zijn er die vroeger bij mij op school afgestudeerd zijn – uit onze ziekenhuizen weghalen, moeten we geen afdelingen maar vleugels van ziekenhuizen sluiten.

Moet die opleiding hbo5 kwaliteitsvol gebeuren? Ja, collega's. Moeten we goed kijken wat we die studenten laten doen en wat niet? Ook ja. Absoluut, daar ben ik het 100 procent mee eens. Maar hbo5 Verpleegkunde is ook de opstap naar die leerlingen die later een niveau 6 Verpleegkunde gaan doen. Omdat niveau 6 nu vier jaar is geworden, is dat voor veel studenten uit gezondheids- en welzijns-wetenschappen, uit sociaal- technische wetenschappen en uit verzorging, een te grote stap en dus is die hbo5 absoluut nodig. Ik wil van de gelegenheid gebruikmaken om die oproep nog eens te doen, ook naar de overkant van de straat en de bevoegde mensen daar om dat alstublieft ter harte te willen nemen en niet in een strategie te komen waar we nu zitten, waar onduidelijkheid is, studenten niet inschrijven, er bijgevolg minder middelen naar die scholen gaan en docenten vertrekken. Op het einde van de rit moeten we niets meer oplossen, want dan zijn er geen studenten en geen instellingen meer. Ik wilde dat graag nog eens onder de aandacht brengen naar aanleiding van deze vraag.

Jos De Meyer (CD&V): Het is vooral een oproep naar de overkant, naar de bevoegde federale minister.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mevrouw Soens, u weet dat bij een vorige vraag van u er ook wat commotie was bij de studenten die zeiden dat ze niet gehoord waren en dat men altijd zei dat ze wel gehoord waren in de 'white paper' of een andere paper die er toen was. Ik heb toen aan mijn kabinetschef gevraagd om de vertegenwoordigers van de studenten te ontvangen, samen met Lon Holtzer, onze zorgambassadeur. Dat was een goed gesprek, waarin gesteld werd dat men naar oplossingen moest komen. Ondertussen is de werkgroep samengekomen. Men werkt aan een oplossing. Er is ook even aan gedacht om dat federaal te regelen, maar dat leidde tot discussies tussen de regio's. Daarom zullen we het toch maar zelf doen. Ik heb er wel vertrouwen in dat dat in orde zal komen.

Het tweede probleem, dat collega Daniëls aanhaalt, is minstens even ernstig omdat jullie wellicht weten dat men in de Franse Gemeenschap ervoor gekozen heeft om de hbo5-opleiding met zes maanden praktijk te verlengen. Sommigen zeggen dat we dat ook in Vlaanderen moeten doen. Ik heb ondertussen al twee keer samengezeten met mijn Franstalige collega, die zeer goed weet dat het een tijdelijke oplossing is. Voor hem is de ideale oplossing ook om niveau 5 Verpleegkunde een statuut te geven in de leerladder, wat trouwens ook onze vraag is. Ik hoop echt dat dit de komende periode in orde kan komen. De jongeren die starten aan de opleiding halen normaal wel een diploma. Ze volgen ook een opleiding die wij in Vlaanderen volledig erkend hebben. Tot daar is er dus geen probleem. Maar de vraag die we in de Vlaamse Regering al hebben geformuleerd, ligt op tafel en kan enkel federaal tot een oplossing leiden.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Minister, ik hoor u zeggen dat er wordt gewerkt aan een oplossing. Daar twijfel ik niet aan, maar ik hoor al vier jaar zeggen dat er wordt gekeken naar een oplossing voor die contractstages want die contractstages zaten al meteen in die verlenging van de Verpleegkunde. Dat is al een hele tijd geleden beslist. Ik vind het jammer dat we nu maart 2019 zijn, binnen een aantal maanden de eerste studenten aan het contractstages starten en ze nog altijd van niets weten. Dat vind ik heel spijtig. Jongeren hebben er geen duidelijkheid over of ze zullen worden vergoed of niet, of ze een onkostenvergoeding zullen krijgen of niet. Het is voor veel studenten van belang om aan die stages deel te nemen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het organiseren van taalbad in het lager onderwijs – 888 (2018-2019)

Voorzitter: mevrouw Tine Soens

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, het is een belangrijke vraag naar de realiteit, ook in onderwijs, die aansluit bij de motie die we vorige week kamerbreed hebben goedgekeurd in het parlement, al dateert ze wel van daarvoor.

Sinds 1 september 2014 moeten scholen voor elke leerling die voor het eerst in het Nederlandstalig gewoon lager onderwijs instroomt een verplichte screening van het niveau van de onderwijstaal uitvoeren. De taalscreening is een beginsituatieanalyse die moet aangeven of er nood is aan maatregelen met betrekking tot de onderwijstaal, en dat is, voor alle duidelijkheid, het Nederlands. Het kan zijn dat de school vaststelt dat er geen enkel probleem is, het kan zijn dat de leerling op een of meer onderdelen van het leergebied Nederlands een traject nodig heeft, of het kan zijn dat een leerling op bepaalde onderdelen juist zeer sterk is en extra uitdagende activiteiten kan gebruiken.

Indien de resultaten daar aanleiding toe geven, moet de school voorzien in een taaltraject Nederlands dat aansluit bij de beginsituatie en de specifieke noden van de betrokken leerling inzake het Nederlands. Het behoort tot de vrijheid van elke school om dit taaltraject in te vullen en te kiezen voor de meest geschikte maatregelen voor de leerlingen. Voor leerlingen die bij de eerste instroom in het gewoon lager onderwijs de onderwijstaal onvoldoende beheersen om de lessen te kunnen volgen, kunnen scholen als onderdeel van dit taaltraject een taalbad Nederlands organiseren en ook invoeren, zo staat het althans in het decreet dat

we hebben goedgekeurd en vorige legislatuur in de Talennota hadden opgenomen. Uit eerdere vragen en tussenkomsten bleek in het verleden al dat we geen zicht hebben op hoeveel scholen er in Vlaanderen taalbaden aanbieden.

De topmensen van onze onderwijskoepels blijken volgens de pers geen fan te zijn van deze taalbaden Nederlands. Nochtans horen we in de onderwijswandelgangen en op momenten dat ik het in scholen waar het is ingericht actief bijwonen, steeds de opmerking dat de taalproblematiek wel degelijk de goede schoolvorderingen van de leerling hypothekeert, een klacht die we vorige week hoorden en al langer kennen, en het lesgeven en bijgevolg het welbevinden van de leerkrachten op de proef stelt.

Het Rekenhof haalde in zijn rapport van 2015 over de toekenning en aanwending van de werkingsbudgetten reeds aan dat er momenteel weinig tot geen inzage is in de aanwending van de werkingsmiddelen die door de leerlingenkenmerken worden gegenereerd. "De overheid dient ervoor te zorgen dat de scholen de werkingsmiddelen voldoende inzetten om de gelijke kansen op het vlak van onderwijs (leerprestaties) te bevorderen."

Minister, we hebben er in de plenaire vergadering al over gesproken. Ik heb toen duidelijk aangegeven het te betreuren dat de vrijheid die we aan scholen geven om het in te richten, wordt tegengewerkt door adviezen van diegenen die zeggen dat ze woordvoerder zijn van die scholen. De N-VA vindt duidelijk dat we scholen die het willen doen een extra stimulans moeten geven om het te doen, zodat men niet op zoek moet gaan naar middelen. Mijnheer De Ro, ik weet dat u heel graag het voorbeeld van Vilvoorde aanhaalt maar dat u ook zegt dat u het met eigen middelen moet doen want er zijn geen extra middelen. Wel, dat is iets dat wij bijkomend op tafel willen leggen.

Minister, hoe staat u tegenover het gericht inzetten en dus kleuren van uren en middelen die worden gegenereerd door leerlingenkenmerken voor bijvoorbeeld het inrichten van taalbaden en dit in het licht van het rapport van het Rekenhof van 2015, en tegenover het ervoor zorgen dat leerkrachten in de school op de vloer effectief met die middelen aan de slag kunnen gaan en we ook zien dat er iets mee gebeurt?

Hoe staat u tegenover het feit dat taalbaden Nederlands – die decretaal mogelijk zijn en door scholen als oplossing worden gezien – door diensten van koepels of netten worden afgeraden aan leerlingen die hier blijkbaar toch mee gebaat zijn?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Daniëls, u verwijst terecht naar de regelgeving zoals die vandaag bestaat. Als de resultaten van de verplichte taalscreening bij de instroom in de lagere school daar aanleiding toe geven, zal de school een taaltraject voor de leerling moeten opzetten. Een dergelijk taaltraject is er ook voor anderstalige nieuwkomers. We hebben daar uitgebreid ervaring mee. Scholen zijn niet verplicht maar ze kunnen voor die leerlingen een voltijds taalbad van maximaal een jaar organiseren.

Er is naar aanleiding van het debat vorige week heel wat gediscussieerd. Ik ben bijzonder blij dat er kamerbreed een resolutie is goedgekeurd in het Vlaams Parlement waar – de nuance is in dezen belangrijk – extra middelen gevraagd worden die gekleurd kunnen zijn om niet-Nederlandstalige leerlingen Nederlands aan te leren.

Dat betekent dat hier expliciet staat dat het moet gebeuren met extra middelen. Het taalbad is één manier om een taaltraject vorm te geven. Als het gekleurde middelen zijn, betekent dit wel dat op een of andere wijze aangetoond moet worden dat men 'talig' aan de slag gaat.

Er zijn uiteraard andere mogelijkheden. U hebt verwezen naar de heer De Ro, die ongetwijfeld straks ook iets zal zeggen. Men kan er ook voor kiezen om binnen de reguliere klas enkele uren extra ondersteuning te geven. De leerling krijgt dan volgens behoefte op een of meer onderdelen van het leergebied Nederlands extra instructie en oefeningen. Men kan ook met niveaugroepen werken. Die mogelijkheden staan niet in het decreet omdat hiervoor geen decretale grond nodig is.

Om het taaltraject uit te werken, kunnen scholen gebruikmaken van de middelen – werkingsbudget en omkadering – die ze van de overheid ontvangen, dus ook van de middelen die gegenereerd worden op basis van leerlingenkenmerken. Scholen die samen een taalbad organiseren, kunnen hun middelen samenleggen.

Op dit ogenblik krijgen scholen die taalbaden organiseren, geen extra middelen, maar leerlingen die als thuistaal niet het Nederlands hebben, leveren sowieso extra middelen voor de school op, aangezien thuistaal niet-Nederlands (TNN) een leerlingenkenmerk is. Dit betekent concreet: voor een leerling die thuis geen Nederlands spreekt, krijgt de school 0,29116 extra SES-lestijden (socio-economische status). Diezelfde leerling genereert qua werkingsmiddelen 124 euro extra voor de school. Ik baseer me daarvoor op de cijfers van het schooljaar 2018-2019.

Sowieso kan iedereen vrij een mening hebben over het taalbad. De regelgeving laat evenwel de keuze aan de school. Voor mij is het van belang dat scholen ten eerste weten dat ze die keuze hebben, dat die mogelijkheid bestaat en ten tweede dat ze vrij kunnen kiezen voor het taalbad.

We hebben de sites bekeken van de Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten (OVSG) en Katholiek Onderwijs Vlaanderen (KOV). Daar wordt effectief informatie gegeven over de mogelijkheid om een taalbad in te richten. Er staan ook praktische tips op voor de organisatie van een taalbad. Soms geeft de koepel aan voor welke groep kinderen men vindt dat een taalbad wel of niet geschikt is. Er wordt niet verwezen naar onderzoek ter zake en er is ook geen unanimititeit. OVSG communiceerde in 2011 al “het positief te vinden dat de inclusie van niet-Nederlandstalige kinderen voorafgegaan wordt door het taalbad”.

Het zal u niet verbazen dat ik persoonlijk geen voorstander ben van een decretaal opgelegde didactiek. Ons huidig regeerakkoord focust op vertrouwen. Ik geloof in de professionaliteit van onze leraren en teams. Ik vind wel dat als men middelen krijgt voor kinderen wegens thuistaal niet-Nederlands, dat die middelen ingezet moeten worden om kinderen ertoe te brengen het Nederlands beter te beheersen. Wat dat betreft, vind ik de omschrijving in de motie correct. Als het gekleurde middelen zijn, dan zal daar op een zo eenvoudig mogelijke wijze sowieso aan vasthangen dat scholen moeten aantonen op welke wijze ze deze middelen inzetten.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik ben blij dat u niet afkerig bent van die kleuring en dat u ermee instemt dat dit moet kunnen om enige zekerheid te hebben, in het belang van die leerlingen maar ook in het belang van de leerkrachten.

Het probleem zit meestal niet zozeer in de scholen. U hebt OVSG en KOV genoemd, maar op de site van het GO! vind ik het precies niet terug, of ik moet niet goed hebben gezocht. Het is heel onlogisch dat leerkrachten of directies heel ver moeten zoeken om iets te vinden.

U zegt dan verder dat er in die nota's ‘men vindt’ staat. Dat is natuurlijk raar. U pleit terecht – net als de N-VA – voor vrijheid en keuze door de scholen, maar dan krijgen ze een document waar die keuze al een invulling krijgt, er is al een ‘men vindt’.

De 'men vindt' in het onderwijs zijn voor ons de directies en de scholen want daar zitten de leerlingen en dat is de 'men vindt'. Het is niet een ander niveau dat de 'men vindt' moet invullen voor die school. Ik denk dat dat jammer is. U zei daarnet terecht dat we niveaugroepen niet in decreten moeten inschrijven want dat het al kan. Dat is waar, maar dan komen we terug op het punt dat de 'men vindt' een invulling gaat geven. En daar, minister, knelt natuurlijk het schoentje. Als de 'men vindt' de directie en de leerkrachten zijn die zeggen dat ze zoiets willen, dan komt er plots een 'men vindt' uit een ander niveau met het vingertje zwaaien dat het toch geen goed idee zou zijn. Minister, daar knelt het dus een beetje.

Minister, ik heb nog een punctuele vraag. Voor het TNN-kenmerk spreekt u over 0,29116 extra SES-lestijden en 124 euro extra. Gaat het enkel over het geïsoleerd TNN-kenmerk, los van alle andere indicatoren? Dat betekent dat als die leerling nog aantikt op andere indicatoren, zowel de lestijden als de middelen nog stijgen. Uit de leerlingenprofielen weten we dat TNN veelal hoog correleert met het aantikken op andere indicatoren. Dit is dus nog een punctuele vraag.

De voorzitter: De heer De Ro heeft het woord.

Jo De Ro (Open Vld): Collega's, het is een terugkerend thema. We hebben het er de afgelopen vijf jaar al regelmatig over gehad, evenals de vorige legislatuur.

Minister, ik denk dat u terecht zegt – en dat is niet in tegenspraak met wat collega Daniëls zegt – dat scholen voor jongeren met een hoger risico op schoolfalen extra middelen krijgen. Mijn partij is er altijd een sterke verdediger van geweest om extra middelen toe te kennen aan scholen die met heel wat van die kinderen worden geconfronteerd, om hen beter bij te staan. Ik denk dat het een goed principe is dat het de scholen zelf zijn die kunnen nagaan wat ze met die SES- of andere middelen doen en hoe ze die inzetten.

Wat wij als fractie al verschillende keren hebben gezegd, is dat wij tegen een 'one size fits all' zijn. Ook de ervaring bij OKAN leert dat niet bij alle kinderen één systeem het beste is.

Ik heb onlangs gezien dat er een voorstel is om het al bij kleuters te doen. Wij zien weinig wetenschappelijke gronden om kleuters in een taalbad te steken. Kleuteronderwijs moet talig genoeg zijn. De afgelopen weken zijn we met de neus op de feiten gedrukt dat er nog progressie kan worden gemaakt. Het onderzoek van de UGent is misschien niet het grootste onderzoek, maar wel kwalitatief een onderzoek dat zeer leesbaar is en zeer toepasbaar in het kleuteronderwijs.

De verplichting om absoluut dat ene jaar te doen, vinden we ook niet goed. Er zijn kinderen die sneller leren en die er alle baat bij hebben om veel sneller het taalbad te zien verdampen en de lessen gewoon met de leeftijdsgenoten te volgen. Het tempo en de uren per kind zijn volgens ons ook niet in één model te gieten.

Op basis van de ervaringen die wij hebben, waarschuwen wij ook dat niet elke leerkracht dit kan. Een taalbad organiseren klinkt eenvoudiger om te zeggen dan om te doen. In zo'n taalbadklas zitten meestal kinderen van een aantal leerjaren met inhouden die ze in die verschillende leerjaren krijgen, met snelheden, met een ontwikkeling die anders is dan die van de leeftijdsgenoten in een weliswaar ook heterogene klas.

Waar we wel heel veel nadruk op leggen, is dat zulke taalbaden eigenlijk over de scholen heen – ik durf het woord netoverstijgend al niet meer te gebruiken omdat het misschien vloekt tegen bepaalde boeken en evangelies – zouden moeten kunnen worden georganiseerd. In Vilvoorde gebruiken wij dit model, weliswaar binnen één net, maar met de openheid om dit volgend schooljaar uit te breiden

naar de scholen van het katholieke net en het gemeenschapsonderwijs, als het succesvol blijkt te zijn.

Ik heb het al vaak tegen collega Daniëls en andere collega's gezegd: ik vind het spijtig dat er zo weinig scholen en inrichtende machten van deze vrijheid gebruikmaken.

In bepaalde omstandigheden is een taalbad effectief een zeer goede oplossing. Wij gebruiken ze voor kinderen die vanuit een volledig anderstalig onderwijs op latere leeftijd instromen, zodat we hun maximale kansen kunnen bieden en we zo leerkrachten in de klas kunnen ontlasten. Tot op vandaag zijn leerlingen, ouders, leerkrachten en schooldirecties daar tevreden over. Ik hoop dus dat het een inspiratie kan zijn voor volgende schooljaren, zodat we het in veel meer scholen – al hoeft dat niet massaal vanaf de eerste dag te zijn – kunnen organiseren, als de kans en de noodzaak er zijn en de kwaliteit van het onderwijs het toelaat, natuurlijk.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Ik wil heel kort tussenkomen.

Minister, ik ga u niet ondervragen over een motie waarin we onszelf als commissie Onderwijs de opdracht gegeven hebben om een resolutie te maken. Dat ga ik vandaag nog niet doen.

Bij gesprekken met directies constateer ik zelf dat er geen lethargische slaafsheid is, binnen welke instelling dan ook, om zomaar alles slaafs op te volgen. Gelukkig – zou ik zeggen – oordelen veel directies en schoolteams autonoom. Gelukkig maken ze het onderwijs ter plaatse zelf.

Ik wil even het memorandum van de Vlaamse onderwijsraad (Vlor) in herinnering brengen dat tijdens het Lentedebat is voorgesteld. Ik neem daar een zinnetje uit dat ik eigenlijk uitnodigend vind tot verder debat: "Diversiteit is in onderwijs niet langer te vatten in een doelgroepenbeleid. Daarom is er een grondig conceptueel debat nodig over de uitgangspunten, indicatoren en doelstellingen (...) van het gelijke onderwijskansenbeleid in alle onderwijsniveaus." Als er staat 'grondig debat', dan kunnen we dat moeilijk op drie minuten voeren, maar ik beschouw het wel als een belangrijke uitnodiging.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik heb een paar aanvullingen, collega's.

Ten eerste klopt het dat een andere thuistaal dan het Nederlands niet het enige criterium is op basis waarvan scholen extra middelen of uren krijgen. Voor werkmiddelen zijn er – denk ik – vier criteria. Ook de buurt, de studietoelage en het diploma van de moeder spelen een rol. Voor de omkadering zijn er drie criteria. De buurt speelt daar niet langer een rol. Als alle criteria van toepassing zijn, dan kunnen de werkmiddelen bijna verdubbelen. Dat geldt ook voor het aantal uren. Dat bouwt echter vrij traag op. Het is niet zo dat je dankzij een paar leerlingen direct een extra leerkracht kunt aanwerven. We moeten daar wat voorzichtig naar kijken.

U weet – en ik benadruk het nogmaals – dat de beslissingsvrijheid van scholen om hun manier van werken te kiezen, zeer belangrijk is voor mij. We moeten een zeer goed evenwicht vinden tussen zaken opleggen en daar verantwoording voor eisen enerzijds en de vrijheid respecteren anderzijds. Wat daarover in de motie staat, is in dat opzicht goed. Je hebt in het kader van gelijke kansen een pak SES-middelen (socio-economische status) die toegekend worden. In de motie staat dat als er extra middelen komen om de taligheid te stimuleren, die

middelen gekleurd zullen zijn. Dat vereist ook enige verantwoording, maar we moeten daar sober in zijn. We moeten er dan van durven uit te gaan dat het naar extra en betere taalverwerving gaat.

Ik ben het volledig met u eens, collega De Ro, als u zegt dat een bepaalde maatregel die voor het ene kind werkt, niet noodzakelijk ook voor het andere kind werkt. Differentiatie en maatwerk zijn ook voor kinderen van belang om de taal te leren. Ik ben geen taalbadexpert, maar het lijkt me logisch dat dat voor oudere anderstalige kinderen interessant is.

Op de website van het katholiek onderwijs staan er blijkbaar wel verwijzingen naar onderzoek over methodieken die de koepel functioneel of minder functioneel acht, in het bijzonder het onderzoek van Kris Van den Branden en Piet Van Avermaet. Maar – nogmaals – de meningen daarover zijn verdeeld, zoals wel vaker het geval is op het vlak van onderwijs. Het is een beetje aan de scholen om zich, als ze volgende week het rapport krijgen over pedagogische begeleiding, te laten begeleiden, indien nodig. Ook hier zou ik kunnen vaststellen dat eenheidsworst niet zo ideaal is.

Op de website van het GO! hebben wij ook niks gevonden. Ik weet wel dat het GO! een zeer uitgebreide talennota heeft gemaakt, en daar is trouwens commotie over geweest. Ik heb toen gesuggereerd dat de mogelijkheid van taalbaden bij alle didactieken die kunnen worden aangewend, een plaats moet krijgen. Ik weet niet of dat ondertussen is gebeurd. Dat moet ik nog eens met het GO! opnemen.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, heel concreet, wij vinden het jammer dat scholen die een bepaalde methodiek willen toevoegen of toepassen, moeten opboksen, zich moeten verantwoorden, dat ze op een website wel onderzoek vinden dat wat ze willen doen, niet ondersteunt, maar helaas geen onderzoek dat dat wel ondersteunt.

Dus kom ik terug op die 'men vindt' dat er schoonvaders of schoonmoeders met een vermanend vingertje staan te zwaaien op een punt dat we eigenlijk zeggen dat scholen – het is door iedereen gezegd, dat vind ik zeer goed – autonoom kunnen beslissen. Dan moeten we daar geen vermanende vingertjes rond zetten.

Dan zou het goed zijn mocht alle onderzoek bij dat punt verschijnen, maar helaas gebeurt dat niet. En dus zien we – dat is de realiteit, collega's – dat kinderen die het Nederlands weinig machtig zijn bijgevolg, zoals bleek uit het PISA-onderzoek (Programme for International Student Assessment), op de leeftijd van 15 jaar drieënhalf jaar leerachterstand hebben. Leerkrachten gaan eronderdoor.

Goed, ik ben blij met de motie die vorige week kamerbreed is goedgekeurd, zodat in elk geval al die vingertjes van schoonvaders en schoonmoeders op dat vlak niet nodig zijn, en zodat we zeker zijn dat daar middelen zullen worden ingezet ten behoeve van die leerlingen, ten behoeve van de draagkracht van de leerkrachten en ten behoeve van de kwaliteit van het onderwijs. Je kunt immers niet tegelijk pleiten voor gelijke kansen, maar aan de andere kant ervoor kiezen om methodieken die aanleiding geven tot gelijke kansen, en waar de N-VA al zeer lang voor pleit, niet in te zetten, of zelfs gewoon niet te vernoemen.

Minister Hilde Crevits: Mijnheer Daniëls, u zegt: scholen moeten zich verantwoorden of moeten opboksen. De overheid vraagt die verantwoording totaal niet. Mocht u zeggen dat scholen om de een of andere reden zich moeten verantwoorden om hun vrijheid te mogen gebruiken, dan mag u me dat gerust vertellen, want onze regelgeving zegt dat scholen vrij zijn.

Koen Daniëls (N-VA): Dat klopt.

Minister Hilde Crevits: Daar hangt geen verantwoording aan.

Koen Daniëls (N-VA): Neen, daar hangt geen verantwoording aan.

Minister Hilde Crevits: Ik weet dat ik niks mag zeggen, maar ik wil dit toch even meegeven.

Koen Daniëls (N-VA): Ik weet dat er geen verantwoording aan hangt, maar doordat u een document opmaakt en dat eigenlijk afraadt, zullen scholen per definitie niet geneigd zijn tot ...

Minister Hilde Crevits: Ja, ja, oké, u hebt het daarover.

Koen Daniëls (N-VA): Als men het dan wel doet, dan krijgt men allerlei vragen: waarom doet u dat wel? Maar het is toch niet goed en het werkt niet en het staat op de website en er bestaat wetenschappelijk onderzoek. Dat is voor scholen planlast. Dat geeft druk, dat geeft onzekerheid, en het is dat waar we samen tegen moeten vechten. Dat heb ik goed begrepen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over de STEM-opleidingen (Science, Technology, Engineering and Mathematics) – 940 (2018-2019)

Voorzitter: mevrouw Tine Soens

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): De Vlaamse Regering besliste op 1 december 2017 dat de modernisering van het secundair onderwijs definitief van start moet gaan op 1 september 2019. Dat is binnen minder dan zes maanden. In die hervorming neemt STEM – Science, Technology, Engineering and Mathematics – terecht een prominente plaats in. Daarvan moeten we niemand hier overtuigen.

Over de onderwijsnetten heen besteden secundaire scholen nu al meer aandacht aan wetenschap, techniek, engineering en wiskunde vanaf de eerste graad. Wat ons betreft mag dat ook wat meer zijn in het basisonderwijs. Ook daar hebben wij een voorstel van decreet om wereldoriëntatie op te splitsen in mens en maatschappij, wetenschap en techniek. Ook daar zien we op het terrein helaas dat dat vaak nog niet gebeurt omdat het geïntegreerd zou moeten gebeuren. Dat is jammer, want de leerlingen die sterk zijn in wetenschap en techniek, zien die aandacht verdwijnen in een zogenaamd clustervak. Dat is jammer, want dan kan het ook minder worden benoemd.

Wie op 18 jaar in een STEM-richting afstudeert, studeert meestal verder aan een universiteit of een hogeschool. De kans is groot dat die student voor een STEM-opleiding kiest. Verspreid over heel Vlaanderen, concurreren de universiteiten en de hogescholen elkaar met een ruim aanbod aan STEM-opleidingen. We kunnen dat vandaag al zien op de achterkant van een aantal bussen van De Lijn.

Die strijd om koppen of studentenaantallen wordt hard gestreden, vooral aan de hogescholen. Het mechanisme van de overheidsfinanciering, in het bijzonder het systeem van de onderwijsbelastingeenheden (OBE's) of puntengewichten, is hieraan medeplichtig.

De studenten die voor een STEM-georiënteerde professionele bacheloropleiding kiezen, worden in verhouding tot hun collega's die voor een humane bacheloropleiding kiezen per kop minder gefinancierd. Voor het studiegebied industriële wetenschappen en technologie is een puntengewicht 1,2 van toepassing. De informaticaopleidingen moeten het zelfs stellen met een puntengewicht 1. De opleidingen in de bedrijfswetenschappen zitten ook zeer laag. Ik vermeld ze hier bewust nog eens apart. De bacheloropleidingen in het studiegebied sociaal-agogisch werk, gezondheidszorg en onderwijs worden met de respectievelijke puntengewichten 1,4, 1,6 en 1,6 daarentegen ruimer bedeed. Het aantrekken van veel studenten voor STEM-opleidingen benadeelt de hogescholen dus financieel. We hebben meer STEM-studenten nodig, maar als die studenten minder in de sociale wetenschappen en meer in de STEM-richtingen zitten, snijdt de hogeschool in haar eigen vel. Dat is een heel raar systeem.

De STEM-opleidingen blijken in de praktijk echter meer te kosten dan wat de overheid ter beschikking stelt. Dat staat haaks op de betrachtingen van het STEM-actieplan 2012-2020. Op bladzijde 36 van dat actieplan staat een interessante zin: "In het kader van voorliggend actieplan zullen afspraken gemaakt worden tussen alle betrokken beleidsdomeinen om de middelen vanuit een gezamenlijke visie in te zetten, over de wijze waarop de middelen ingezet worden en wie welke acties financiert."

Minister, vindt u niet dat het aan de vooravond van de inkanteling van de opleidingen aan de hogescholen op 1 september 2019 dringend tijd wordt dat de STEM-georiënteerde richtingen beter worden gefinancierd? De STEM-georiënteerde graduatanten kunnen rekenen op een puntengewicht van 1,15 voor handelswetenschappen en bedrijfskunde en van 1,5 voor industriële wetenschappen en technologie. Binnen een en dezelfde hogeschool zal, door die inkanteling, een STEM-student dus meer of minder opbrengen naargelang hij voor een bachelor- of graduaatopleiding kiest. Indien hij voor een masteropleiding zou kiezen, zou hij de universiteit zelfs een puntengewicht van 2 voor de positieve wetenschappen of 3 voor de biomedische wetenschappen opleveren. Dat is een vreemde visie.

Ik wil het niet onder stoelen of banken steken. Er is een evaluatie van de financiering van het hoger onderwijs gebeurd. Dat is een zeer interessant document. Ik kan iedereen die in de nieuwe commissie Onderwijs zal starten, aanraden om die evaluatie te lezen want het is vooral een beschrijving van hoe het systeem in elkaar zit. Het vraagt enige aandacht om alle afkortingen te begrijpen, laat staan de ratio die erachter zit. We moeten niet flauw doen: die OBE's en de getallen die eraan zijn verbonden, zijn in het verleden niet ingevoerd als een afspiegeling van de reële onderwijsbelasting, maar om de toenmalige verhoudingen tussen de verschillende gezindten in het hoger onderwijs gelijk te stellen.

Minister, hoe staat u tegenover het verschil in financiering van de STEM-georiënteerde opleidingen, afhankelijk van het feit of een hogeschool die opleiding als een bachelor- of een graduaatopleiding organiseert?

Mijn volgende vraag gaat natuurlijk over de toekomst en had ik eigenlijk ook naar aanleiding van de evaluatie kunnen stellen. Op welke termijn plant u de STEM-georiënteerde bacheloropleidingen meer financiële slagkracht te geven? We mogen daarbij de opleidingen in de handelswetenschappen en de bedrijfskunde niet vergeten.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mijnheer Daniëls, ik dank u voor uw vraag om uitleg, maar ik wil wel meedelen dat dit systeem is goedgekeurd door het Vlaams Parlement, door u en door allen die ervoor hebben gestemd. Ik begrijp uw vraag, maar we zitten in de context waarin we zitten.

Toen ik net minister van Onderwijs was, hebben de hogescholen me bezocht. Ik heb hen toen gevraagd of we de gewichten eens zouden bekijken. U hebt het over HBO5, maar in de bacheloropleidingen zijn de verschillen ook groot.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, dat staat in de derde alinea van mijn vraag om uitleg.

Minister Hilde Crevits: Mijnheer Daniëls, ik probeer u wakker te houden. Ik heb toen gevraagd of we dat al dan niet zouden moeten herbekijken in een context waarin er geen middelen waren. Als we dat in de bestaande middelencontext hadden herbekeken, zouden er winnaars en verliezers zijn geweest.

We hebben toen afgesproken dat, zolang de context is wat hij is wat betreft de budgetten, de verhoudingen het best gerespecteerd zouden blijven zoals ze zijn.

Vooraleer ik inga op de cijfers, wil ik wat uitleg geven over het aandeel en het aantal jongeren dat vandaag voor een STEM-opleiding kiest aan onze hogescholen. Het aantal generatiestudenten in een STEM-opleiding is gestegen van 5844 in het academiejaar 2010-2011 – dat is de nulmeting van ons actieplan – tot 7129 in het academiejaar 2016-2017. Dat zijn de gegevens van de STEM-monitor van juni 2018. Dat is een toename van 1285 studenten of plus 22 procent. Ook in aandeel groeiden de STEM-richtingen in dezelfde periode, namelijk van 23,8 naar 26,4 procent. Dat is een groei met 2,6 procentpunten. De doelstelling om tegen 2020 27,8 procent te halen, lijkt dus perfect haalbaar.

De keuze voor een verschillend puntengewicht voor de graduaatsopleidingen enerzijds en de bacheloropleidingen anderzijds is bij de totstandkoming van het decreet over de uitbouw van onze graduaatsopleidingen een bewuste keuze geweest. Aan de basis daarvan lagen de verschillende financieringsmechanismes voor de HBO5-opleidingen aangeboden door onze centrale voor volwassenenonderwijs en de professionele bacheloropleidingen aan de hogescholen. In het financieringsmechanisme voor HBO5 wordt voor de berekening van het aantal leraarsuren gewerkt met delers. Zo is bijvoorbeeld de deler voor het studiegebied industriële wetenschappen en technologie 10 en die voor het studiegebied handelswetenschappen en bedrijfskunde 13. Als men voor de graduaatsopleidingen dezelfde puntengewichten zou nemen als voor de professionele bacheloropleidingen, dan zou men na de integratie een verschuiving van middelen krijgen tussen de instellingen. Om dat te vermijden, heeft men voor de graduaatsopleidingen een alternatief puntengewicht berekend, waarbij de bestaande delers omgerekend werden naar puntengewichten. Op die manier kwam men voor het studiegebied industriële wetenschappen en technologie op een puntengewicht van 1,5 en voor het studiegebied handelswetenschappen en bedrijfskunde op een puntengewicht van 1,15. Op die manier klikt men dus de bestaande historische situatie vast. Dat was op dit moment noodzakelijk. U weet dat net dat mechanisme ook achter de ruimere OBE-problematiek (onderwijsbelastingseenheid) schuilt, waarbij bij de professionele bacheloropleidingen een OBE 1 is voor de studierichtingen uit het studiegebied handelswetenschappen en bedrijfskunde, of OBE 1,6 voor de lerarenopleiding.

Een verschillend puntengewicht voor de graduaatsopleidingen en de professionele bacheloropleidingen, en bij uitbreiding ook de universitaire opleidingen, is geen ideale situatie. Daar ben ik het volkomen mee eens. Dat is ook erkend door de decreetgever. In de memorie van toelichting bij het decreet over de uitbouw van de graduaatsopleidingen hebben we gesteld dat dit een tijdelijke situatie is. Op het ogenblik dat de puntengewichten voor de hogeronderwijsopleidingen herbekeken en aangepast worden, worden die van de graduaatsopleidingen het best ook meegenomen, zodat er voor beide opleidingen dezelfde puntengewichten komen.

De verscheidenheid in de puntengewichten en de OBE's is groot. Het maakt voor een hogeschool budgettair heel veel uit of ze veel studenten OBE 1 of 1,2, dan

wel studenten met een OBE van 1,6 heeft. De vaststelling is dan inderdaad dat het puntengewicht voor de STEM-opleidingen die zich in de studiegebieden handelswetenschappen en bedrijfskunde en industriële wetenschappen en technologie situeren, aanzienlijk lager is in vergelijking met de puntengewichten van de andere studiegebieden.

Zoals u zelf ook gezegd hebt, zijn de huidige puntengewichten historisch bepaald. Sowieso denk ik dat het onontbeerlijk is dat, als je die budgettaire evenwichten wilt herstellen, je dat met bijkomende financiële middelen doet omdat je anders heel ingrijpende verschuivingen tussen de hogescholen gaat krijgen. Ook nu is er al een aanzienlijk verschil tussen de financiering per student, afhankelijk van de portfolio aan studierichtingen die een instelling aanbiedt.

Met de inkanteling en de uitrol van de graduaatsopleidingen dringt er zich zeker een herziening van de financiering binnen het hoger onderwijs op. Een aanpassing van de puntengewichten zal daar sowieso deel van moeten uitmaken. Dat dit een prioriteit is voor de toekomst, merk je ook aan standpunten in de respectievelijke memoranda, die vrij eensgezind zijn als het daarover gaat. De hoofdkwestie is echter dat dit volgens mij gepaard zal moeten gaan met extra middelen.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, dank u wel. Ik vind het goed dat u inderdaad aangeeft dat er een historisch gegroeid iets is en dat we ervoor moeten opletten dat instellingen in een sector waar we ambitie en studenten nodig hebben, net opleidingen gaan indienen in een OBE-segment (onderwijsbelastingseenheid) dat hoger ligt, om op die manier middelen te genereren. Dat moeten we absoluut vermijden. Ik hoop dat daar ook naar wordt gekeken op het moment dat instellingen nieuwe opleidingen aanvragen, want de ware doelstelling is macrodoelmatigheid, wat natuurlijk meer is dan alleen de instelling, al begrijp ik natuurlijk van een aantal wel de achtergrond.

Collega's, we zullen in de volgende legislatuur dus inderdaad moeten bekijken hoe we ervoor kunnen zorgen dat de opleidingen die bepaalde studenten en een bepaald profiel genereren, STEM-opleidingen, maar ook bedrijfskunde en handelswetenschappen, worden meegenomen. Anders geven we een heel raar signaal aan instellingen die daarin willen investeren, namelijk dat dat eigenlijk toch niet zo wordt geapprecieerd, dat we liever hebben dat ze dat niet doen. Daarmee zeg ik niks over de andere die 1,6 of 1,4 hebben.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, ik wil bij twee elementen stilstaan. Onze collega heeft in zijn inleiding eventjes verwezen naar STEM op het vlak van het secundair onderwijs. Collega, u herinnert zich dat we daar een heel interessante hoorzitting over hebben gehad. Het lijkt me bijzonder nuttig om nog eventjes na te lezen wat de heer Guy Tegenbos heeft gezegd over de goede slaagkansen van STEM in de technische en beroepsrichtingen – laat me toe dat ik die term gebruik –, en ook wat hij onder andere heeft voorgesteld over de domeinscholen.

Uw vraagstelling over het hoger onderwijs vind ik zeer terecht. Minister, als ik uw uitgebreid en soms technisch antwoord goed heb beluisterd, denk ik dat u reeds aangeeft dat, als er aan de puntengewichten wordt gewerkt, er mogelijk ook bijkomende middelen zullen moeten zijn. Die moeten uiteraard in de eerste plaats gaan naar STEM-georiënteerde richtingen en richtingen handelswetenschappen en bedrijfskunde. Daar sluit ik me volledig bij aan. Dat is ook de stelling van onze fractie.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega De Meyer, dat is net wat ik heb gezegd. Ik heb de context geschetst: hoe zijn we gekomen tot waar we nu staan, en waarom was dat ook noodzakelijk binnen de budgetten die er waren? Ik ben echter mee vragende partij om dit recht te zetten in de toekomst. Ik denk dus dat alle mensen die hier een betoog hebben gehouden, eigenlijk hetzelfde hebben gezegd. Het zal echter extra budget vergen. Ik heb ook geen zin om nu plots bij de lerarenopleidingen een beetje geld weg te pakken. Dat gaat ook niet. Daar moet ook verder in worden geïnvesteerd.

Algemeen, als we de financieringsonderzoeken bekijken, dan zijn onze meest kwetsbare punten het basis- en hoger onderwijs. Dat heeft Dirk Van Damme al een aantal keren gezegd. Dat zijn dus de twee niveaus waar er wel wat extra kan. Vandaag zeggen dat ons hoger onderwijs overdadig en weldadig gefinancierd is, is niet helemaal correct. Ik denk dus dat, als er extra investeringsruimte is voor het hoger onderwijs, het goed is om die ongelijkheid voor een stuk te gaan verbeteren.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Ik denk dat we consequent moeten zijn. Als we inderdaad STEM zo belangrijk vinden, naast de andere, en ik zeg bewust 'naast' en niet 'in plaats van', want daar moeten we toch heel sterk voor opletten, dan moeten we daarover ook de juiste signalen geven. We moeten ook heel goed bekijken hoe we dat kunnen doen, in samenspraak met de instellingen voor hoger onderwijs. We moeten er ook voor zorgen dat we de visies daar allemaal wat op elkaar afstemmen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.